

NAGY SZILVIA*

Családban marad?

*Férfi és nő... hogyan is érthetné meg egymást.
Hiszen mindkettő mást akar. A férfi: a nőt. A nő: a férfit.
(Karinthy Frigyes)*

A családon belüli erőszak kérdésével – akarva, akaratlanul – mindannyian találkozunk életünk során. Vagy azért, mert zajos szomszédainktól áthallatszik ez-az; vagy az óvodában/iskolában összesúgnak a szülők és mindenki tudni véli, hogy x és y kapcsolatával valami nincs rendben, olyannyira, hogy a tettegességig fajultak az indulatok; de legalábbis a híradásokban vezető hírként szerepel, ha a korábban egymást szerető férfi és nő az erőszak talajára lép. Ha a férfi bántalmazza a családját, előre borítékolható a közvélemény ítélete. Ha a nő teszi mindezt – már nem ilyen egyértelmű a helyzet. Keressük a mentségeket, megmagyarázzuk, megpróbáljuk kicsinyíteni a problémát, hiszen a nő úgysem tud akkorát ütni.

Hangsúlyozom, hogy nem azért kell ezzel a kérdéssel foglalkozni, mert az most van születő félben, hanem azért, mert egy régóta létező probléma napvilágra kerülése zajlik! Az, hogy többször hallhatunk ilyen esetekről, azt a téves képzetet keltheti, hogy előfordulásukban – valamilyen oknál fogva – ugrásszerű növekedés következett be. De nincs hiteles és megbízható adat az elmúlt évszázadokban, vagy akár csak az elmúlt években bekövetkezett esetek tekintetében, hiszen megítélésük nagyban függ az adott társadalom berendezkedésétől, jogi, vallási, nézeteitől, tradícióitól és még napjainkban is a látencia nehezíti a pontos statisztikák elkészítését.

Mielőtt körbejárnám a témát, tisztázom, mit is takar a családon belüli erőszak kifejezés! Már az is problémát okoz, hogy országonként eltérő megközelítések születtek. Míg az ENSZ a fizikai, pszichikai és szexuális agresszió közt tesz különbséget, vannak országok – például Spanyolország, Portugália, Lengyelország – melyek csak az első két esetet említik. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy Portugália élen jár abban a tekintetben, hogy kizárólag itt vonatkoznak azonos jogszabályok az élettársakra és a házastársakra egész Európában.

„A családon belüli erőszak fogalma alatt azokat az eseteket értjük, amikor az egyik családtag, házastárs-élettárs vagy ex-partner kísérletet tesz vagy meg is va-

lósít olyan magatartásokat, amelyekkel a másik fél (családtag, élettárs stb.) fölött hatalmat – testi, lelki, anyagi vagy jogi dominanciát – tud gyakorolni. A családon belüli erőszak kifejezés mellett használatos a párkapcsolati erőszak és gyermekbántalmazás elnevezések is. A családon belüli erőszak körébe sorolható az is, ha harmadik személy követi el

család egy tagja ellen, – csupán a családban betöltött szerepe mellett.

Az erőszakot a gyakorlatban tágan kell értelmezni: beletartozhat a lelki terroron túl szidalmazás, verekedés, súlyos testi sértés, életveszélyes fenyegetés stb. A családon belüli erőszak fogalmkörébe tartozik a partner-partner közti, illetve az idősebb családtag bántalmazása és a gyermekbántalmazás is, a családforma lehet egyszülős család is. A családon belüli erőszak elkövetőit és a bántalmazás elszenvedőit a statisztikák főként a nemi és korcsoport szerinti megoszlás alapján vizsgálják.”¹

A családon belüli erőszak fogalmával a hétköznapi ember (de gyakran még a tudományos megközelítésű publikáció is) összekapcsolja, hogy annak elkövetője a férfi, elszenvedője, áldozata pedig a nő, illetve a gyermek. Jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy megkísérlek a témához elfogultság nélkül közelíteni, és nem kizárólag a nő, mint áldozat szemszögéből nézem a kérdést, hanem figyelembe veszem, hogy a sértetti oldalon ugyanúgy szerepelhet a férfi is, sőt, ahogyan a napvilágot látó esetek mutatják, ez egyre gyakrabban fordul elő. Sajnos a témában keletkezett legtöbb tanulmány azt vizsgálja, hogy miért válik egy férfi elkövetővé, csak ritkábban azt, hogy miért lesz áldozat. Sokszor azonban az is kérdésessé válik, hogy a férfi lehet-e bántalmazott fél a kapcsolatban, hiszen az általánosan elfogadott teória szerint, a bántalmazott nők mellé – velük szembe! – állítják a férfit, mint minden bajok forrását. De hogyan is lehetne áldozat az, aki bűnös? Ráadásul, ha egy férfit bántalmaznak, az egy ideig jó eséllyel a két fél titka marad, hiszen a férfi szégyellheti azt, fél, hogy kinevetik, kigúnyolják, vagy nem veszik komolyan. Így a családon belüli erőszak esetei leginkább a nők oldaláról látszódnak.

„Az Egyesült Államokban az 1990-es években végzett kutatások, a Manitoba Centre for Health Policy 1994-es felmérése például azt bizonyítja, hogy a fizikai erőszak minden formáját együttesen tekintve, a nők éppen másfélszer több erőszakos cselekményt követnek el családtagjaikkal szemben. Különösen kiemelkedő ez az érték a partner megdobására, pofozásra, verésre, rúgásra, fegyverhasználatra vonatkozóan. Érdekes továbbá, hogy a férfiak 14,8 százaléka támad önvédelemből, míg a nőknek csak 9,9 százaléka.

* Jogász, PhD-hallgató, PTE ÁJK Doktori Iskola.

¹ http://hu.wikipedia.org/wiki/csaladon_beluli_eroszak (2016. 11. 09.).

Két tényező van, amelyben a férfiak érték el magasabb értéket: az alkohol befolyása alatt elkövetett erőszak, illetve az orvosi beavatkozást igénylő testi sértés.²

Először is abból a nagyon egyszerű tényből indulok ki, hogy az együttélés esetén – ahogyan az elnevezés is mutatja, párkapcsolat – két fél együttműködésén múlik annak milyensége, így helytelen volna a kettősnek csak az egyik felét kijelölni később hibásnak. Éppen ezért a kérdéssel kapcsolatban problémaként említhetem, hogy az elmúlt évtizedekben aránytalanul elbillent a mérleg serpenyője; a nők bántalmazásának kérdését túlon túl átszötte a politika, aránytalanul nagy a média gerjesztette visszhang. Helytelen elfogadni azt a megközelítést, miszerint a nők eleve handicappal indulnak a kapcsolatba. Igaz ugyan, hogy bizonyos területeken kiszolgáltatottabbak, így például a fizikai erejük kisebb; a gyermekvállalás miatt sokszor évekre kiesnek a munkaerőpiacról; a vezetői beosztásokat még mindig nagyobb arányban töltik be a férfiak, mint a nők; azonban ezek a „gyengeségek” nem determinálják őket áldozati szerepre. A máig tradicionálisnak tartott asszonyi szerep: a férfinak alárendelt nő. Még az erőszakos férfinak alárendelődött nő is gyakran elfogadott, különösen akkor, ha a nő családjában is jelen volt az erőszak, az apa verte, megalázta, függésben tartotta az anyát.

Egy nő életében központi kérdés a család. A család megjelenésével azonban megnő a felelősség, fokozódik a stressz. Érdekes módon, a férfiak esetében azonban pont az ellenkező hatás figyelhető meg: a házasság, a családalapítás egy védőhálót képez. A családban élő férfiak között kevesebb a beteg, az öngyilkos és tovább élnek, mint magányos társaik. Ha ez a családi egység felbomlik – a válások nagyobb részét a nők kezdeményezik – a veszteség is nagyobb a férfiak oldalán, hiszen az esetek túlnyomó többségében a nő „viszi” a gyereke(ke)t, az övé marad a lakás, a vagyon nagyobb része. Jóllehet patriarchális a társadalmunk, de nem lehet ezzel magyarázni a nemek között fellépő problémákat.

Persze egy éppen csak kezdődő kapcsolatban nem könnyű felismerni, hogy a partner a későbbiekben hajlamos lesz az erőszakra. De vannak kezdeti, figyelmeztető jelek, melyek ismeretében óvatosabban kell közelíteni a másik felé, alkalmasint időben felismerve a bántalmazó partnert, ki lehet – ki kell! – lépni a kapcsolatból. Sajnos sokan abban a téves hitben élnek, hogy a partnerük képes a változásra, változtatásra. Mindez azonban csak akkor realitás, ha a bántalmazó – legyen az az erőszak bármely formáját megvalósító agresszor – szakszerű segítséget kap.

Képtelenség tételesen felsorolni azokat a jeleket, melyek esetén bántalmazó partnert gyaníthatunk, de példalózó jelleggel megemlítek néhányat

– saját vagy mások viszonylatában sem tartja elítélendőnek az agresszív viselkedést;

– olyan családból jön, ahol őt és/vagy az egyik szülő bántalmazták;

– hirtelen haragú, dühét nem tudja kezelni, erőszakos eszközöktől sem riad vissza;

– uralkodik mások felett;

– alacsony az önértékelése;

– indokolatlanul és végletesen féltékeny;

– arra törekszik, hogy partnerét a családjától, barátoktól egyéb kapcsolatoktól elzárja;

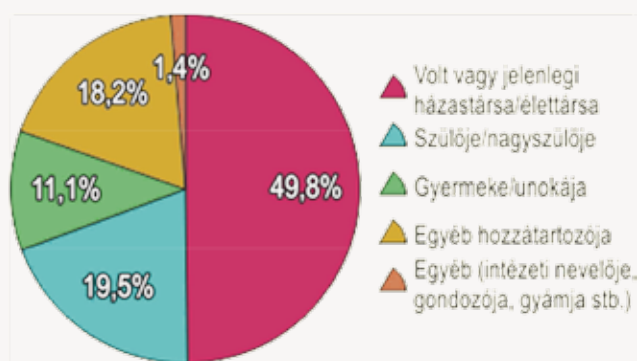
– partnere kéréseit, vágyait semmibe veszi;

– nem képes vitás helyzetekben a másik fél álláspontját figyelembe venni, megérteni, elfogadni.

Folytatom a kérdés vizsgálatát néhány mondat erejéig a pszichológia szemszögéből is. Meg kell különböztetni a vertikális és a horizontális családokat. A vertikális család életét az alá- és fölérendeltségi viszonyok jellemzik. Itt az alacsonyabb rangú fél (aki nem feltétlenül a nő) engedelmessé válik a magasabb rangú félnek – még akkor is, ha nem ért egyet annak döntéseivel. Az alárendelt fél félelemben él, a kényszer, nemkülönben az erőszak a dominancia biztosítója.

A horizontálisan szerveződő családok esetében a feleket az egyenrangúság, a demokratizmus jellemzi, döntéseiket közösen hozzák. Ezeknél a családoknál is előfordul az erőszak, de az nem fajulhat el, maximum indulatos szócsatákkal rendezik konfliktusaikat.

Nézzük meg mindezt egy statisztikai kimutatás alapján, a sértettek megoszlása az elkövetővel való kapcsolatuk szerint, 2011

A hozzátartozók sérelmére elkövetett erőszakos bűncselekmények esetében a bűnelkövető és a sértett kapcsolata alapján megállapítható, hogy minden második párkapcsolati jellegű cselekmény volt (3169), azaz azt a volt vagy jelenlegi házastárs vagy élettárs sérelmére követték el. Minden harmadik esetben a szülő, a nagyszülő, illetve a gyermek vagy az unoka volt a sértett. A más hozzátartozók (pl. a testvérek) ellen elkövetett bűncselekmények aránya egyötöd volt 2011-ben. A hozzátartozók sérelmére elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatai között 70–30 százalék volt a nők, illetve a férfiak aránya.³

A pszichológia másként közelít az erőszak fogalmának meghatározásához, mint a hétköznapi gondolkodás. Ebben a felfogásban ide tartoznak az elutasítás,

² <http://www.onlinepszichologia.hu/hirek/rossz-csaladba-szuletem-a-csaladon-beluli-eroszakrol> (2016. 11. 15.).

³ <http://www.ksh.hu/szamlap/életünk.html> (2016. 11. 11.).

sértések, egymás becsmérése, a testi közeledés elutasítása, mellőzés, lekezelés, elhanyagolás. Mindezek csorbítják az önértékelést, súlyos lelki sérülést is okoznak. A fizikai erőszakból eredő sérülések tünetei elég nyilvánvalók, de itt is lehet vitatkozni, hogy honnan-tól tekintjük erőszaknak (például az a bizonyos jó időben adott, jól irányzott atyai pofon esete).

A pszichológia talaján maradvá nézzük meg röviden, milyen magyarázatot ad a tudomány a jelenségre!

A biológiai elméletek szervi, genetikai okokkal magyarázzák az agressziót. A pszichopatológia a lelki sérülésekre, a gyermekkori traumákra, a személyiségzavarra, pszichológiai rendellenességekre vezeti vissza az okokat. A Stockholm-szindróma bizonyára még a pszichológiában járatlan olvasóknak is ismerősen cseng, ehhez kapcsolódik a traumás kötődés elmélete. „A Stockholm-szindróma (Helsinki-szindróma néven is ismert) egy stockholmi túsodrámáról kapta a nevét. Lényege, hogy a túsók – és a kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek általában – szeretetet kezdenek érezni kínzóik, rabtartóik iránt. Ez furcsa; józan ésszel azt hihetnénk, hogy gyűlölniük kellene őket. Általában ez így is van; olykor azonban nem ez történik. A Stockholm-szindróma olyankor léphet fel, amikor a sok bántás mellett a rab figyelmet, néha előforduló felületes kedvességet tapasztal a rabtartója részéről, ugyanakkor teljesen ki van szolgáltatva neki, az élethalál ura felette.”⁴ Ezzel magyarázzák, hogy a bántalmazott fél, miért marad a bántalmazó mellett egy számára hátrányos helyzetben.

A témát számtalanszor körbejáró kriminológus nagy visszhangot kiváltó cikkét a következőképp kezdi: „Minden, amit teszünk, a túlélés és a szaporodás körül forog. Tiltakozhatunk a biológizálás ellen, kikérhetjük magunknak a leegyszerűsítést, gyárthatunk látványos elméleteket a civilizáció mindenhatóságáról, de ritka kegyelmi állapotunkban, amikor képesek vagyunk pillanatnyi érdekek, pusztító indulatok nélkül, nem személyes okból felháborodni, azért pontosan tudjuk, hogy személyes és társadalmi életünk, agresszióink és szexualitásunk kordában tartását célozza. Nem volt ez másként régen és nincs másként ma sem.”⁵

Ahogy már a bevezetőben említettem, nem kizárólag a fizikai bántalmazás tartozik az erőszak körébe, hanem több kategória is ide sorolható. Nézzük hát meg ezeket a módozatokat!

Talán nem is ítéli meg a közvélemény bántalmazásnak, s gyakrabban megmarad a négy fal között a szóbeli (verbális) erőszak, de ez a családon belüli erőszak leggyakoribb formája.

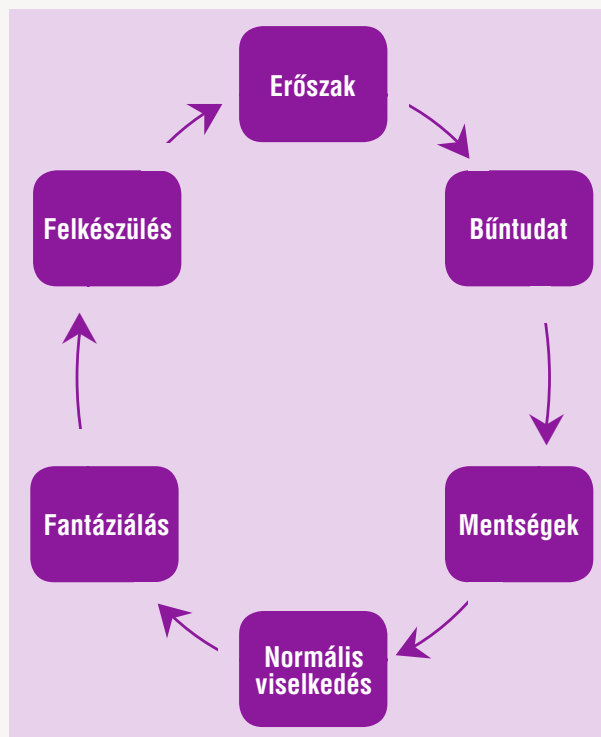
A gúnyolódás, kinevetés, nevetségessé tétel, szidalmazás, kiabálás, fenyegetőzés – ha mindennapos, állandósult egy kapcsolatban – még egy egészséges lelkületű emberben is nem kívánt folyamatot indít el addig, amíg ki nem lép ebből a számára már örömet

nem okozó viszonyból. Az agresszor tehát így biztosítja fizikai, anyagi, jogi domináns helyzetét a másik fél fölött.

A szóbeli erőszak mellett kell említeni – hiszen sok a párhuzamosság – a lelki erőszakot; a lelki erőszak része a verbális erőszak. Itt sincsenek ütésnyomok, zúzódások, de legalább olyan fájó sebek keletkeznek a bántalmazott lelkében, mint a fizikai erőszak nyomán; megtört, önbecsüléssel és függetlenséggel nem bíró személyiség jön létre. De ezt is hajlamos lekicsinyelni a környezet, hiszen nincsenek égbe kiáltó jelenségek, nem feltétlenül van hangos szó. Az erőszak ezen módozata az alapvető érzelmi igények megvonását foglalja magában (ezen belül nagyon színes képet mutathat a paletta, így: családtól, családtagoktól való eltiltás, féltékenykedés, a környezettel való kapcsolattartás megtiltása, folytonos ellenőriztetés) s ennek következménye a sértett önbizalmának hiánya, alacsony önértékelés, a hibák önmagában keresése. A lelki erőszaknak nagyon gyakran gyermekek, illetve idősek az áldozatai, kiszolgáltatott helyzetük okán. Sajnos a közelmúlt eseményei sorozatban mutattak rá lelki erőszakot elszenvedett, elhanyagolt gyerekek történetén keresztül a rendszer hiányosságaira.

Talán sokan úgy ítélik meg, hogy a fizikai (testi) erőszak rosszabb az előzőeknél, hiszen fájdalommal, maradandó sérülésekkel, akár halállal is végződhet. Azonban az ember lelkén keletkezett sebek, „ütésnyomok” is épp'oly fájóak, épp'oly személyiségromboló hatásúak és valóságosak, néha talán még súlyosabbak is.

A családon belüli erőszak körfolyamata⁶

⁴ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Stockholm-szindr%C3%B3ma> (2016. 11. 11.).

⁵ TAMÁSI, Erzsébet: A családon belüli erőszakról – csendesebb, szentégtörő módon, Esély 2003/3., 111. oldal.

⁶ http://www.sorsunk-jovonk.hu/csaladon_beluli_eroszak_korfolyamata.html (2016. 12. 02.).

A *szexuális erőszak* a fizikai erőszak egyik szelete. Ebben az esetben a bántalmazónál nem a szexualitás motiválja a cselekményt, hanem a partner akarátát akarja megtörni, nem társként, csak egy tárgyként kezeli azt.

A következő módozat a *gazdasági erőszak*, melynek során az anyagi függésnek jut domináns szerep. Mindez elérhető a munkától való eltiltással, vagy arról lebeszéléssel, avagy a kereset elvételével, az indokolatlan elszámoltatással, a kiadások szükségességének megkérdőjelezésével, a bankkártya elvételével.

Akár melyik fajtájával – vagy azok kombinációjával – állunk is szemben, mindig megfigyelhető egyfajta ciklikusság.

Ennek a magatartásformának – az erőszaknak – mindig az a célja, hogy a partner feletti hatalmat megszerze és meg is tartsa a bántalmazó, illetve, hogy kontrollt gyakoroljon a másik fél élete felett. Az erőszak csak eszköz a kezében, így biztosítja a tekintélyt.

Mint minden probléma esetében, itt is egyszerű lenne azt kijelenteni, hogy az erőszak bármely formáját elkövető megbüntetésével, felelősségre vonásával az okok is megoldódtak. Mindez talán még igaz is lehet az aktív elkövetők esetében, de mi a helyzet azokkal, akik tudnak a környezetükben hasonló esetekről, segítségre szoruló férfiakra, nőkre, gyerekekre, idősekre és mégis hallgatnak? Nyilván az egyének szintjén kell elindulnia a változásnak úgy, hogy a civil szervezetek, az állami apparátus kínálta megoldások beépülnek a közgondolkodásba. Az azonban bizonyos, hogy minél több helyen beszélnek, írnak, tudósítanak a családon belüli erőszakra, minél többen emelik fel ellene a hangjukat, minél kevésbé tolerálják ezt a viselkedésformát, minél erőteljesebb szankciók követik ezt a magatartást, annál több érintetthez jut el az üzenet, hogy nincsenek egyedül, van hová/kihez fordulni, van kiút a néha talán már reménytelennek tűnő helyzetből is! ■

Új kiadás!

A SZABÁLYSÉRTÉSI TÖRVÉNY MAGYARÁZATA

KOMMENTÁR GYAKORLATI PÉLDÁKKAL

Harmadik, átdolgozott, hatályosított kiadás

SZERZŐK: **Bisztriczki László, Kántás Péter**

A 2017 MÁJUSÁIG HATÁLYBA LÉPETT MÓDOSÍTÁSOKKAL, A LEGÚJABB BÍRÓI GYAKORLATTAL

Bár alig több mint öt éves az „új” szabálysértési törvény, a szabálysértési joganyag immár harmadik magyarázatát bocsátjuk útjára, figyelemmel arra, hogy a legutóbbi három évben is számos tartalmi jellegű módosítást eszközölt rajta a jogalkotó (az utolsó módosítások 2017 májusában léptek hatályba, a kötet már ezeket is feldolgozza). Több, a törvényben használt fogalom (például csekély mennyiségű lőszer, robbanóanyag-prekurzor) meghatározásra került, és új tényállások (például közérdekű üzem megzavarása, jogosulatlan közterületi értékesítés, fémkereső műszer jogellenes használata) kerültek a törvénybe. A jogalkotó szabályozta a belföldi jogsegély jogintézményét elzárással is sújtható szabálysértési ügyekben, a fiatalok tekintetében pedig bevezette a felfüggesztett szabálysértési elzárás szankcióját. Kötelezővé tette az előélet miatt elzárásossá váló ügyekben, hogy a szabálysértési hatóság tisztázza a tényállást, a kártérítés szabályainak alkalmazását pedig sértetti kérelemhez kötötte.

A kommentár krédója azonban változatlan a korábbiakhoz képest: az „első vonalban” dolgozó jogalkalmazó munkáját szeretné segíteni gazdag esetbemutatóval, értelmezéssel, nem elhallgatva a tételes jogi szabályozás diszfunkcióit, esetenként kitérve a bagatell-büntetőjog világát már a születésétől átszövő jogelméleti dilemmákra.

A szerzők a módosítások tárgyalása során a korábbi két változathoz képest nagyobb arányban hivatkoznak a legújabb bírói gyakorlatra, a hazai közigazgatási jog irodalmára és publicisztikájára, az ombudsmani állásfoglalásokra, de nem szégyellik azt sem, ha esetenként az internetes hírforrások világából választanak értelmezésre szoruló, precedensértékű jogesetet.

Ára: 7900 Ft

WEBS VÁSÁRLÁS
-5%